

Birinci Sanayi Kongresi

1929 Buhranı'nın Türkiye Ekonomisi'nde yol açtığı dönüşümlerin belirtilerini, devletin müdahaleci politikalarında ve üretimdeki aktif rolünde görmek mümkündür. Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin 22-30 Nisan 1930 tarihleri arasında "Gayemiz: Türkiye, Sanayi Türkiye Devleti gibi yeni ve ileri olmalıdır" ilkesiyle Ankara'da düzenlediği Birinci Sanayi Kongresi, 1929 Buhranı sonrası Türkiye'nin sanayi yapısının gelişimi için çözüm önerileri sunma amacını taşır. 11 Şubat 1930'da TBMM Başkan Vekili Hasan Saka Başkanlığında yapılan toplantıda kongrenin yürütülmesine ilişkin esaslar belirlenir ve kabul edilir. Kongre "Talimatnamesi" ve "Ruznamenin İzahı" başlıklı iki metin yayınlanır. Kongre hazırlık sürecinde "Hakimiyet-i Milliye" gazetesi etkin bir rol oynar.

6 Şubat 1930 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesine göre kongrenin gündeminde dokuz ana başlık bulunmaktadır:

1. Hammadde sorunu
2. Sermaye ve kredi sorunu
3. Vergiler ve resimler
4. Teşvik-i Sanayi Kanunu ve uygulamaları
5. Standardizasyon
6. Rasyonalizasyon
7. Ticaret ve Sanayi odalarında temsil sorunu
8. Sanayi eğitimi,
9. Nakliyat Sorunları

15 Mart 1930 tarihli Hâkimiyeti Milliye Gazetesi'nde kongre düzenleme komitesinde yer alan Vedat Nedim Tör, "Sanayi Kongresinin Ehemmiyeti" başlıklı yazısında kongrenin önemini şu sözleriyle belirtir: "Bakalım sanayi erbabı bu fırsattan nereye kadar istifade etmesini bilecektir? Eğer sanayi erbabı, bu kongrenin ehemmiyetini ve lüzumunu takdir etmez ve ona lâıyk olduğu gibi hazırlanmazlarsa bundan böyle hiçbir şikâyete hakları kalmaz. O vakit onlara, pek tabii olarak şöyle mukabele edilebilir: Efendiler, sanayi kongresinde vaziyetiniz ve ihtiyaçlarınızı müspet, esaslı ve ilmî raporlarla izah etmek fırsatını kaçırdınız. Artık menfi şikayetlere ve dert yanmalara kulaklarımız tıkalıdır."

Sanayi Kongresi'nde alınacak kararların hedeflediği başlıca konular; yerli sanayinin kurulması ve üretiminin artırılması, yerli malların sağlam ve ucuz olması, yerli malların eşdeğer ithal malları kadar kaliteli olması ve tüccar ile sanayicilerin birlik ve beraberlik içinde örgütlenmesidir. Kongreye her sanayi grubunun en az bir temsilci ile katılması amaçlanır. Altmış aşkın bildiri sunulan kongreye 96 temsilcinin yanında işadamları ve teknisyenler de katılır. İktisat Vekili Şakir Kesebir'e göre kongrenin başlıca amacı milli sermayenin korunması ve gelişmesi için çözüm üretmektedir. Şakir Kesebir kongrenin açılışında şunları söyler: "Nihayet bir iktisadî program ihzarı vaziyetine girmiş bulunuyoruz. Böyle bir sırada, her biri kendi şubesinde mütehassis ve tecrübe sahibi olan kongre azayı kiramının reylerinden pek ziyade istifade edilebileceğine hükûmet kani bulunmaktadır. Şeraiti esasıyesi eksik olmayan sanayimizin muvaffakiyeti çarelerini umumen aradığımız bir sırada kongrenin faydalı mütaleaları hükûmet için, bittabi imkân ve mali iktidarımız dahilinde, nazarı itibara alınacak başlıca bir tenvir vasıtası olmuş olacaktır." Kongrede temsil edilen tüm sanayi sektörlerinde konunun uzmanları tarafından hazırlanan encümen raporları sunulur. Encümen raporları; pamuklu, yünlü ve ipekli dokuma, halıcılık, trikotaj, konserve, şeker, şarap-sirke-ispirto, şekerleme-çikolata-bisküvi, orman, kimya, deri ve maden sektörlerine ait raporlar ve değirmenciler ile fırıncılar için hazırlanan raporlardır. Ayrıca Birinci Sanayi

Kongresi heyeti, ruznamede vurgulanan dokuz ana konu hakkında ve “*Sanayimizi tanzim etmek ve modernleştirmek zarureti*” alt başlığı altında bir değerlendirme raporu hazırlarlar. Raporların temel tespiti ekonomide “*bir sermaye israfı hadisesinin varlığı*” sorunudur. Sorunun nedenleri ise; kuruluş yerinin seçiminde yanlışlık, işletme sermayesinin yetersizliği, makine teçhizatın çağın teknolojisine uyumsuzluğu, karlılık hesaplarının yanlışlığı, yönetim yetersizliği, teknik bilgi ve uzmanlığın yokluğu olarak vurgulanır. Kongreden bu soruna çözüm olarak; “*asgari on senelik bir sanayi programının tespiti*” ve bir “*Sınaî Tesisatı Tetkik ve Murakabe Merkezi teşkili*” önerilir. Kongre sonrasında hazırlanan bu “*umumi encümen raporları*” Türkiye Ekonomisi’nin bir sanayi ve ticaret envanterinin çıkarılmasına yardımcı olur. 22 Nisan 1930’da toplanan Birinci Sanayi Kongresi, sanayi sektörünün mevcut durumunu Mustafa Rahmi Köken’in belirttiği gibi “*Bu kongre iş ve fikir kongresidir. Burada mütehasssın, iktisatçının, fen ve iş adamının sözü var*” vurgusundan hareketle “*ilmi esas dahilinde*” ortaya koymayı başarır.

Sema YILMAZ GENÇ

KAYNAKÇA

1930 Sanayi Kongresi, **Raporlar-Kararlar-Zabıtlar**, Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Yayınları, 1930.

ÖZSOYLU, A. F., **Türkiye Ekonomisi: Tarihsel Gelişim**, Karahan Kitabevi, 2016.

“Sanayi Kongresi”, **Cumhuriyet**, 29 Nisan 1930.

“Sanayi Kongresi Ruznamesi Hazırlandı”, **Hâkimiyet-i Milliye**, 6 Şubat 1930.

SEMİZ, Y., “I. Sanayi Kongresi (Ankara 1930)”, Selçuk Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Araştırma ve Uygulama Merkezi, **Ata Dergisi**, S 1, 1991.

SEMİZ, Y., **Atatürk Döneminin İktisadi Politikası: Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti**, Saray Kitabevi, 1996.

ŞAHİNKAYA, S., “Türkiye Sanayileşme Tarihinden İki Kesit: Birinci Sanayi Planı 1933 ve Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi (2011-2014)”, **3. Ulusal İktisat Kongresi**, 2012.

VEHBİ, M., “1930 Sanayi Kongresi”, **Türkiye Cumhuriyeti İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası**, 1930.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/birinci-sanayi-kongresi/?pdf=3747> adresinden erişilmiştir